

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΕΠΕΙΓΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ &
ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ &
ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Αθήνα, 24-07-2026
Α.Π.: Δ1/Γ.Π. οικ. 35118

Ταχ. Δ/ση : Αριστοτέλους 17
Ταχ. Κώδικας : 104 33
Πληροφορίες : Τμήματα Α, Γ, Δ, Ε
Τηλέφωνο : 213216-1324,1341,1350, 1793
e-mail : ddy@moh.gov.gr

ΠΡΟΣ: ΟΠΩΣ Π.Α.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΘΕΜΑ: Μέτρα διασφάλισης της δημόσιας υγείας μετά από έντονα καιρικά και πλημμυρικά φαινόμενα.

- Σχετ.
- α. Η υπ' αριθ. Δ1(α)/Γ.Π. οικ. 45896/10.09.2023 Εγκύκλιος της Υπηρεσίας μας με θέμα «Ενημέρωση Επαγγελματιών Υγείας για την έγκαιρη ανίχνευση, καταγραφή και δήλωση τροφιμογενών και υδατογενών νοσημάτων, καθώς και ζωνοδόων για την προστασία του πληθυσμού και της Δημόσιας Υγείας στις περιοχές που επλήγησαν από τις πλημμύρες» (ΑΔΑ: Ψ43Ρ465ΦΥΟ-3Ι0).
 - β. Η υπ' αριθ. Δ1(α)/Γ.Π.οικ.14042/23-03-2026 Εγκύκλιος της Υπηρεσίας μας «Προγράμματα ολοκληρωμένης διαχείρισης των κουνουπιών, σχέδιο δράσης, σχετική ενημέρωση και προφύλαξη του κοινού για το έτος 2026» (ΑΔΑ: ΡΡ0Χ465ΦΥΟ-Ω6Ν).
 - γ. Οι οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης & Ελέγχου των Ασθενειών (European Centre for Disease Prevention & Control) «Extreme rainfall and catastrophic floods in western Europe», 29 July 2021.
 - δ. Οι οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας «Flooding: Managing health risks in the WHO European Region», WHO 2017
 - ε. Η υπ' αριθ. Δ1(δ)/ ΓΠ οικ. 27829/15-5-2023 ΚΥΑ με θέμα «Ποιότητα νερού ανθρώπινης κατανάλωσης σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2020 (L435/1, 23.12.2020) (ΦΕΚ Β' 3525), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει
 - στ. Η υπ' αριθ. Δ1(δ)/ΓΠ οικ. 44532/25-08-2023 εγκύκλιος της Υπηρεσίας μας με θέμα «Παρακολούθηση της ποιότητας του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης σε εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 13 της υπ' αριθμ. Δ1(δ)/ΓΠ οικ.27829/15.5.2023 ΚΥΑ (ΦΕΚ Β' 3525)» (ΑΔΑ: 9Ρ6Α465ΦΥΟ-ΥΕ3)

- ζ. Η υπ' αριθ. ΥΜ/5673/57 Υγειονομική Διάταξη για την απολύμανση του πόσιμου νερού (ΦΕΚ Β' 5/1958).
- η. Ο κανονισμός (ΕΚ) Αριθμ. 852/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004, για την υγιεινή των τροφίμων. ε) Η Υ1γ/Γ.Π./οικ. 47829/2017 Υγειονομική Διάταξη (ΦΕΚ Β' 2161/2017) «Υγειονομικοί όροι και προϋποθέσεις λειτουργίας επιχειρήσεων τροφίμων και ποτών και άλλες διατάξεις», όπως ισχύει.
- θ. Η υπ' αριθ. Υ1γ/Γ.Π./οικ. 9420/19-1-2012 (ΑΔΑ: ΒΟΧΒΘ-ΝΞΨ) εγκύκλιος του Υπουργείου Υγείας με θέμα «Παροχή συσσιτίων και τροφίμων – Αρωγή στις κοινωνικά ασθενέστερες ομάδες».
- ι. Το από 23/07/2026 Έκτακτο Δελτίο Καιρού (ΕΔΕΚ) της ΕΜΥ

Με αφορμή το (ια) σχετ. ΕΔΕΚ για την εκδήλωση ισχυρών καταιγίδων σε περιοχές της χώρας και τη συνακόλουθη πιθανότητα εκδήλωσης έντονων πλημμυρικών φαινομένων, επισημαίνονται τα ακόλουθα:

Α. Οδηγίες προς τις αρμόδιες Υπηρεσίες για την ενημέρωση του πληθυσμού

Κατά περίπτωση και μετά από αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στις πληγείσες περιοχές, οι αρμόδιες Υπηρεσίες (Υπηρεσίες περιβαλλοντικής υγιεινής, οι υπεύθυνοι φορείς ύδρευσης (ΔΕΥΑ/Δήμοι), κλπ.) μπορούν να απευθύνουν το σύνολο ή τμήμα των ακόλουθων οδηγιών προς τον πληθυσμό.

Α.1. Οδηγίες για την ασφάλεια των πολιτών που βρίσκονται σε πλημμυρισμένες περιοχές:

Α.1.1. Οδηγίες για την κυκλοφορία των πολιτών σε πλημμυρισμένες περιοχές:

- Μην εισέρχεστε, μην περπατάτε ή οδηγείτε σε πλημμυρισμένες περιοχές με τρεχούμενα ή λιμνάζοντα νερά αν δεν είναι απολύτως απαραίτητο.
- Μην πλησιάζετε σε πλημμυρισμένες περιοχές που υπάρχουν στύλοι ηλεκτροδότησης ή ηλεκτρικά καλώδια που έχουν πέσει.
- Εάν χρειάζεται να εισέλθετε σε πλημμυρισμένες περιοχές, φορέστε γαλότσες και χρησιμοποιήστε ένα μακρύ ραβδί για να ελέγχετε το βάθος του νερού και αποφύγετε αγωγούς λυμάτων και αποχετεύσεις, που μπορεί να υπάρχουν κάτω από το νερό.

Α.1.2. Οδηγίες για την κατανάλωση νερού και τροφίμων:

- Μην πίνετε νερό από το δίκτυο ύδρευσης και μην το χρησιμοποιείτε για να πλένετε πιάτα, να πλένετε τα χέρια σας, να βουρτσίζετε τα δόντια ή να πλένετε ή να προετοιμάζετε φαγητό, έως ότου ενημερωθείτε από την αρμόδια Υπηρεσία ότι έχουν ληφθεί όλα τα κατάλληλα μέτρα διασφάλισης της ποιότητας του. Μέχρι τότε καταναλώνετε μόνο εμφιαλωμένο νερό για τις ακόλουθες χρήσεις:

- ο Για πόση
- ο Για πλύσιμο φρούτων/λαχανικών και τροφίμων
- ο Για παρασκευή φαγητού και βρεφικής/παιδικής τροφής
- ο Για ατομική υγιεινή (π.χ. πλύσιμο δοντιών, πλύσιμο χεριών κ.α.)
- ο Για καθαρισμό τραυμάτων
- ο Για πλύσιμο απαραίτητου ιματισμού
- ο Για γενικότερη οικιακή χρήση και πλύσιμο επιφανειών, επίπλων και οικιακών συσκευών

- Μην τρώτε φρέσκα λαχανικά που καλλιεργούνται σε έκταση ή κήπο που έχει πλημμυρίσει.
- Πετάξτε τρόφιμα σε ανοιχτές συσκευασίες, τα οποία έχουν έρθει σε επαφή με τα νερά της πλημμύρας. Τα νερά της πλημμύρας μπορεί να έχουν παρασύρει τρωκτικά και ερπετά από άλλες περιοχές, τα οποία μπορεί να είναι επικίνδυνα. Τα ούρα των τρωκτικών μπορεί να επιμολύνουν το νερό με παθογόνους μικροοργανισμούς.
- Ιδιαίτερη προσοχή συνιστάται στα συσκευασμένα τρόφιμα με βιτωτά καπάκια, χάρτινες συσκευασίες και κονσερβοποιημένα τρόφιμα που τυχόν έχουν διογκωθεί ή οξειδωθεί.
- Σε κάθε περίπτωση για τα προϊόντα συνιστάται η πλύση των συσκευασιών εξωτερικά πριν τη χρήση.
- Πετάξτε οποιοδήποτε φαγητό στο ψυγείο ή τον καταψύκτη σας, εάν έχουν ξεπαγώσει.
- Απαιτείται συστηματική επιμέλεια ως προς την καθαριότητα των μαγειρικών σκευών, φαγητοδοχείων και ειδών σερβιρίσματος πριν και μετά από κάθε χρήση. Όπου είναι εφικτό συστήνεται η χρήση χλωριούχου ή άλλου απολυμαντικού διαλύματος για τον καθαρισμό των ανωτέρω ειδών.
- Για την αποφυγή εμφάνισης και εξάπλωσης τρωκτικών, εντόμων και άλλων παρασίτων συστήνεται να λαμβάνεται μέριμνα για την απομάκρυνση υπολειμμάτων τροφών και ζωοτροφών, καθώς και για την απομάκρυνση αντικειμένων τα οποία μπορεί να αποτελέσουν καταφύγιο ή εστίες τέτοιων ειδών.

A.1.3. Οδηγίες για πρόληψη ασθενειών – τραυματισμών:

- Σε περίπτωση παρουσίας εντόμων, όπως μυγών, κατσαρίδων κ.α., χρησιμοποιήστε εγκεκριμένα εντομοκτόνα, σύμφωνα με τις οδηγίες χρήσης των σκευασμάτων.
- Χρησιμοποιήστε μέσα ατομικής προστασίας από τσιμπήματα κουνουπιών, όπως εγκεκριμένα εντομοαπωθητικά χώρου ή και σώματος.
- Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται κατά τη μετακίνηση αντικειμένων λόγω πιθανής εμφάνισης τρωκτικών ή ερπετών.
- Σε περίπτωση που έχετε τραυματισμούς και ανοιχτές πληγές, αποφύγετε την έκθεση τους σε νερό πλημμύρας, γιατί υπάρχει κίνδυνος επιμόλυνσης.
- Μην χρησιμοποιείτε ηλεκτρικές συσκευές εάν ενδέχεται να έχουν βραχεί. Ενεργοποιήστε τις μόνο όταν έχουν ελεγχθεί από εξειδικευμένο ηλεκτρολόγο.
- Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται κατά τις διακοπές ρεύματος στη χρήση εναλλακτικών πηγών καυσίμου για θέρμανση, ψύξη και μαγείρεμα, καθώς μπορούν να προκαλέσουν συγκέντρωση ποσότητας μονοξειδίου του άνθρακα και να οδηγήσουν σε δηλητηρίαση των ανθρώπων και των ζώων σε εσωτερικούς χώρους.
- Ρούχα που έχουν έρθει σε επαφή με δυνητικά μολυσμένο νερό πρέπει να πλένονται με απορρυπαντικό σε ζεστό νερό θερμοκρασίας κατ' ελάχιστον 60 °C.
- Τήρηση σωστής αναπνευστικής υγιεινής (βήχας και φτέρνισμα στον αγκώνα, σωστή χρήση και απόρριψη χαρτομάντιλων), ιδιαίτερα σε κοινόχρηστα καταλύματα.
- Συνίσταται σε ενήλικες αναμνηστική δόση εμβολίου έναντι του τετάνου, εφόσον έχει παρέλθει 10ετία από τον προηγούμενο εμβολιασμό, ενώ αντίστοιχα για τα παιδιά και τους εφήβους, η απαραίτητη τήρηση του προγράμματος ανοσοποίησης βάσει του εθνικού εμβολιασμού παιδιών και εφήβων 2025.
- Αναζήτηση άμεσης ιατρικής συμβουλής, όταν έχετε κλινικά συμπτώματα (σύμφωνα με τις ανάγκες επιτήρησης σε περιφερειακό επίπεδο).
- Αναζητήστε άμεσα ιατρική βοήθεια σε περίπτωση αδιαθεσίας, αναπνευστικών ή γαστρεντερικών προβλημάτων, εμφάνισης εξανθήματος.

Οδηγίες σχετικά με ζώα (κατοικίδια ή εκτροφής):

- Μην αφήνετε τα ζώα (κατοικίδια ή εκτροφής) να πίνουν από μολυσμένο νερό.
- Αποφύγετε να αγγίζετε ή να χειρίζεστε νεκρά ζώα, χωρίς τη χρήση προστατευτικών μέτρων.
- Μην συλλέγετε ή τρώτε νεκρά ζώα.
- Ειδοποιήστε τις Κτηνιατρικές Αρχές της Περιφέρειας για τυχόν νεκρά ζώα, για την άμεση συλλογή, την ταφή ή καύση τους.
- Άτομα που εργάζονται για τον καθαρισμό περιοχών όπου βρίσκονται πτώματα ζώων πρέπει να φορούν προστατευτικά ρούχα ή στολή και να ακολουθούν τους βασικούς κανόνες υγιεινής.

Οδηγίες για την ασφάλεια των παιδιών:

- Μην τα αφήνετε να παίζουν σε περιοχές με υδάτινες συλλογές.
- Πλένετε τα χέρια των παιδιών συχνά και πάντα πριν από τα γεύματα.
- Πλένετε τα παιχνίδια που έχουν μολυνθεί από τα νερά της πλημμύρας με ζεστό νερό και απορρυπαντικό. Τα μαλακά παιχνίδια μπορούν να τοποθετηθούν σε ζεστό πρόγραμμα πλυντηρίου (60°C).
- Οι γονείς με βρέφη που έχουν συμπτώματα διάρροιας και εμετού θα πρέπει να αναζητήσουν ιατρική συμβουλή.
- Θα πρέπει να επικοινωνήσετε με το γιατρό σας, εάν αρρωστήσετε μετά από κατά λάθος κατάποση μολυσμένου νερού ή λάσπης, ιδιαίτερα εάν αναπτύξετε διάρροια, πυρετό ή κοιλιακό άλγος εντός 2 εβδομάδων από την επαφή με πλημμυρικά νερά ή λύματα.

A.2. Οδηγίες για τον καθαρισμό μετά την επιστροφή στην οικία:

A.2.1. Γενικές οδηγίες καθαρισμού:

- Φορέστε γαλότσες, αδιάβροχα γάντια, μακριά ρούχα και αδιάβροχο. Τα γυαλιά προστασίας και η μάσκα προσώπου είναι απαραίτητα κατά το πλύσιμο υπό πίεση, διότι προκαλείται πιτσίλισμα νερού ή απελευθέρωση σωματιδίων σκόνης.
- Συνιστάται απολύμανση των χώρων, όπου είναι εφικτό, με απολυμαντικό τύπου χλωρίνης ή άλλο απολυμαντικό.
- Απομακρύνετε και πετάξτε από το σπίτι σας αντικείμενα τα οποία έχουν έρθει σε επαφή με το νερό της πλημμύρας, σε περίπτωση που δεν μπορούν να πλυθούν ή να απολυμανθούν (π.χ. στρώματα, είδη οικιακής, κτλ.).
- Βεβαιωθείτε ότι είναι ασφαλής η χρήση ηλεκτρικών συσκευών και αναζητήστε τη βοήθεια ειδικού σε περίπτωση συσσώρευσης στάσιμων υδάτων εντός της οικίας, προτού προβείτε σε οποιαδήποτε ενέργεια χρήσης ρεύματος.
- Η κεντρική θέρμανση με φυσικό αέριο ή πετρέλαιο μπορεί να ενεργοποιηθεί, αφού έχει ελεγχθεί από μηχανικό.
- Απομακρύνετε τα παιδιά από το σπίτι κατά τη διάρκεια του καθαρισμού.
- Μετά το πέρας των εργασιών, πλύνετε τα ρούχα αυτά ξεχωριστά με ζεστό νερό και απορρυπαντικό και πλύνετε καλά τα χέρια σας με ζεστό νερό και σαπούνι.

A.2.2. Αφύγρυνση και αφαίρεση μούχλας:

Η μούχλα αποτελείται από βιοτοξίνες που δεν μπορεί να επεξεργαστεί ο οργανισμός, οι οποίες όταν μπουν στον οργανισμό ενδέχεται να τον βλάψουν, προκαλώντας πολλά συμπτώματα. Αν και τα σπόρια μούχλας και μυκήτων είναι συνήθη και οι άνθρωποι εκτίθενται συνεχώς σε αυτά στην καθημερινότητά τους, μετά τις πλημμύρες η υπερβολική υγρασία και τα στάσιμα νερά συμβάλλουν στην ανάπτυξη μούχλας σε σπίτια και άλλα κτίρια. Όταν ξαναμπούν οι κάτοικοι στο σπίτι μετά την

στράγγιση των υδάτων, πρέπει να γνωρίζουν ότι μπορεί να υπάρχει μούχλα, η οποία ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την υγεία τους. Τα επηρεαζόμενα σημεία ή αντικείμενα πρέπει να υποβάλλονται σε επεξεργασία για να αφαιρεθούν τα σπόρια μούχλας το συντομότερο δυνατό, ενώ η μεγάλης κλίμακας αποκατάσταση της μούχλας θα πρέπει να διεξάγεται από επαγγελματίες παρόχους υπηρεσιών απολύμανσης. Σε δωμάτια υπόγεια μπορεί να χρειαστεί και άντληση υδάτων.

Υπογραμμίζεται ότι:

- Οι εργασίες αποκατάστασης πρέπει να εκτελούνται σε καλά αεριζόμενο χώρο.
- Να αναζητείται συμβουλή γιατρού, ειδικά από τον ευπαθή πληθυσμό, όταν υποψιάζεται ότι επηρεάζεται η υγεία του (αναπνευστικές ασθένειες, λοιμώξεις, αλλεργίες ή άσθμα) από μούχλα στο σπίτι σε περίπτωση παρατεταμένης έκθεσης στον μύκητα της μούχλας.

Ειδικότερα για την αντιμετώπιση της μούχλας συστήνονται τα ακόλουθα:

- Καλός αερισμός των χώρων αφήνοντας ανοικτά, όπου κρίνεται ασφαλές, πόρτες και παράθυρα για την αφύγρανση των οικιών. Στις περιπτώσεις που είναι εφικτό συστήνεται επιβοηθητικά η χρήση θερμαντικών σωμάτων, κλιματιστικών ή αφυγραντήρων, εφόσον βεβαιωθείτε ότι είναι ασφαλής η χρήση τους. Εάν το σπίτι έχει πλημμυρίσει και είναι κλειστό για μέρες, είναι πιθανό να έχει μολυνθεί από μύκητες μούχλας. Αερίστε την περιοχή εργασίας πριν και κατά τη διάρκεια του καθαρισμού, αλλά κλείστε τις πόρτες σε μη μολυσμένα δωμάτια για την αποφυγή εξάπλωσης σπορίων μούχλας. Διατηρήστε τον θερμοστάτη μεταξύ 20 °C και 22 °C για σταθερό στέγνωμα.
- Η μούχλα στα κτίρια αφαιρείται κυρίως με ζεστό νερό και απορρυπαντικό με χλώριο, ενώ για τις πιο δύσκολες καταστάσεις είναι πιθανό να χρειαστεί καθαρισμός από ειδικό συνεργείο.
- Μικρές περιοχές μούχλας μπορούν να αφαιρεθούν εύκολα χρησιμοποιώντας απορρυπαντικό και ζεστό νερό ή 70% οινόπνευμα για ξέβγαλμα και καθαρισμό τοίχων και σκληρών επιφανειών. Ο επιμελής καθαρισμός του σπιτιού επιτυγχάνεται σε τρία βήματα: καθάρισμα, στέγνωμα, απολύμανση.
- Καθαρίστε όλες τις σκληρές επιφάνειες (όπως τοίχους και δάπεδα) με ζεστό νερό και απορρυπαντικό.
- Αν η επιφάνεια είναι τραχιά, τρίψτε με μια σκληρή βούρτσα.
- Αφαιρέστε το οικοδομικό υλικό που περιέχει κυτταρίνη ή επεξεργασμένες ξύλινες ίνες (γυψοσανίδα επικαλυμμένη με κυτταρίνη, χαρτόνι, ινοσανίδα ξύλου κλπ), εκτός εάν πρόκειται για μασίφ ξύλο φυσικής καλλιέργειας. Υλικό που περιέχει κυτταρίνη έχει υψηλό κίνδυνο ανάπτυξης *Stachybotrys* (τοξική μούχλα).
- Τοποθετήστε τα απορρίμματα σε σκληρούς κάδους ή σακούλες απορριμμάτων, τα οποία φροντίστε να διατηρούνται καλά σφραγισμένα.
- Βεβαιωθείτε ότι τυχόν αεραγωγοί κάτω από τους χώρους του δαπέδου είναι ξεμπλοκαρισμένοι για να υπάρχει διαμπερής εξαερισμός σε αυτές τις περιοχές. Καθώς οι σανίδες δαπέδου και οι τοίχοι στεγνώνουν, τα αιωρούμενα σωματίδια και η σκόνη που προκύπτουν θα πρέπει να καθαρίζονται τακτικά με ηλεκτρική σκούπα.
- Η μούχλα πρέπει να εξαφανιστεί καθώς το σπίτι στεγνώνει. Εάν επιμένει, επικοινωνήστε με ένα ειδικό συνεργείο καθαρισμού και οικεία Υπηρεσία δημόσιας υγείας για βοήθεια.

A.2.3 Προστασία από υλικά που περιέχουν αμιάντο κατά τον καθαρισμό ή και την αποκατάσταση των ζημιών των κατοικιών

Κατοικίες, κτίρια και λοιπές κατασκευές στις πληγείσες περιοχές είναι πιθανόν, να περιέχουν αμιαντούχα υλικά (μόνωση, στέγες, οροφές, κεραμίδια, πλακάκια, πόρτες, καπνοδόχοι, φούρνοι, τοίχοι κ.α.). Ο αμιάντος αποτελεί υλικό το οποίο δεν δημιουργεί προβλήματα στην υγεία όταν είναι σταθερά συνδεδεμένος σε τελικά προϊόντα όπως τοίχους, πλακίδια και σωλήνες κλπ, εφόσον δεν έχει υποστεί καταπονήσεις και φθορές. Σύμφωνα όμως με αποτελέσματα επιστημονικών ερευνών μπορεί να δημιουργηθούν προβλήματα στην υγεία από την εισπνοή ινών αμιάντου κατά τις εργασίες κοπής, αντικατάστασης, απομάκρυνσης και κατεδάφισης υλικών που περιέχουν αμιάντο.

Λαμβάνοντάς υπόψη τα ανωτέρω επισημαίνονται τα κάτωθι:

1. Σε περίπτωση, που απαιτηθεί αποκατάσταση ζημιών σε κτίρια, κατοικίες όπου έχει χρησιμοποιηθεί ως δομικό υλικό ο αμιάντος, είναι επιβεβλημένη η λήψη μέτρων προστασίας των εκτελούντων τις εργασίες και όσων βρίσκονται πλησίον του αντίστοιχου χώρου. Η διακρίβωση και η αξιολόγηση της ρύπανσης από επικίνδυνα απόβλητα αμιάντου πραγματοποιείται από την αρμόδια υπηρεσία περιβάλλοντος της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης σύμφωνα με την παρ.3 του άρθρου 48 του ν.4819/2021.

2. Κατά τις εργασίες αποκατάστασης των ζημιών στις πληγείσες περιοχές, εφόσον απαιτηθούν εργασίες αποξήλωσης και διαχείρισης υλικών που περιέχουν αμιάντο, η εκτέλεση των εργασιών αυτών πρέπει να πραγματοποιείται από εξειδικευμένες για την εργασία αυτή εταιρείες που διαθέτουν ειδική άδεια από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (άρθρο 14 του ΠΔ 212/2006 –ΦΕΚ 212/Α/9.10.2006).

3. Επισημαίνεται ότι δεδομένου ότι τα απόβλητα αμιάντου κατατάσσονται στα επικίνδυνα απόβλητα, η συλλογή και μεταφορά τους πρέπει να γίνεται από κατάλληλα αδειοδοτημένες εταιρίες και η τελική διάθεσή τους σε αδειοδοτημένους χώρους υγειονομικής ταφής επικίνδυνων αποβλήτων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία περί διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων.

4. Ειδικότερα σε περίπτωση ρύπανσης γηπέδου ή οικοπέδου με επικίνδυνα απόβλητα εν γένει λόγω φυσικής καταστροφής, εφαρμόζεται η παρ.5 του άρθρου 48 του ν. 4819/2021 (Α' 129), σύμφωνα με την οποία απαιτείται επείγουσα διαχείριση των αποβλήτων αυτών, όπου λαμβάνονται από τις αρμόδιες αρχές όλα τα αναγκαία μέτρα για την άμεση συλλογή και απομάκρυνση των αποβλήτων αυτών από ιδιωτικούς χώρους, με σκοπό την προστασία της δημόσιας υγείας και του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Β. Οδηγίες προς τις Υπηρεσίες Περιβαλλοντικής Υγιεινής των Περιφερειακών Ενοτήτων

Β.1. Νερό ανθρώπινης κατανάλωσης

Σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών όπως πλημμύρες, καταιγίδες, θυελλώδεις άνεμοι κ.α: υπάρχει μεγάλη πιθανότητα πρόκλησης μηχανικών βλαβών στα **δίκτυα ύδρευσης** και εισόδου σ' αυτά ξένων υλών (π.χ. αιωρούμενα σωματίδια, χρώματα, λάσπες κ.λ.π.), που είναι δυνατόν να υποβαθμίσουν την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης (λ.χ. μεταβολή φυσικοχημικών παραμέτρων του νερού από αλλαγή αλκαλικότητας εδάφους, ηλεκτροχημικού δυναμικού του υλικού ύδρευσης σε συνδυασμό με τη διαβρωτικότητα του νερού, μικροβιολογική μόλυνση του νερού). Για το λόγο αυτό θα πρέπει να διενεργηθεί άμεσα **υγειονομικός έλεγχος** των συστημάτων ύδρευσης (γεώτρηση ή πηγή υδροληψίας, δίκτυο μεταφοράς, εγκατάσταση επεξεργασίας, δεξαμενές, δίκτυο διανομής). Συγκεκριμένα θα πρέπει να διερευνηθεί η πιθανότητα ή η δημιουργία οποιασδήποτε **διαρροής** (θραύση σωλήνων, εμπόδια στη ροή, κ.λ.π.) που μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα στην ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης και

Ι. Σε περίπτωση διαπίστωσης βλαβών στο δίκτυο ύδρευσης θα πρέπει:

1. να διενεργηθεί άμεσα λεπτομερής **υγειονομική αναγνώριση** και διερεύνηση των αιτίων του προβλήματος καθώς και **εργαστηριακός έλεγχος** (μικροβιολογικές και φυσικοχημικές παράμετροι) μετά από κατάλληλη δειγματοληψία. Τα δείγματα νερού θα πρέπει να ληφθούν από **κρίσιμα σημεία** του δικτύου ύδρευσης, όπως στις γεωτρήσεις ή πηγές υδροληψίας, δεξαμενές τροφοδοσίας νερού, και σε διάφορα σημεία του δικτύου, κυρίως όμως ανάντη και κατάντη του σημείου βλάβης του αγωγού ύδρευσης.
2. εφόσον υφίστανται βάσιμες ενδείξεις υπέρβασης τιμών ποιοτικών παραμέτρων του πόσιμου νερού θα πρέπει σε συνεργασία με τους υπευθύνους φορείς ύδρευσης να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας της Δημόσιας Υγείας όπως:
 - διακοπή της υδροδότησης μέχρι την αποκατάσταση των προβλημάτων και την εξασφάλιση των παραμετρικών τιμών των παραμέτρων ποιότητας σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (-α- σχετ.) με παράλληλη **ενημέρωση** των κατοίκων
 - λήψη μέτρων αντιμετώπισης της προσωρινής διακοπής της υδροδότησης των κατοίκων της περιοχής (τροφοδοσία με κατάλληλης ποιότητας πόσιμο νερό λ.χ. εμφιαλωμένα, μεταφορά με βυτία)
 - μετά από κάθε επισκευή σε **τμήμα αγωγού** και σύμφωνα και με τις οδηγίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας να γίνεται **υπερχλωρίωση** με διάλυμα χλωρίου υψηλής συγκέντρωσης και αντίστοιχο χρόνο παραμονής
 - μετά τον εντοπισμό του προβλήματος και την αντιμετώπισή του (αποκατάσταση της βλάβης του δικτύου, λήψη μέτρων προστασίας της πηγής κ.λ.π.), εφόσον το πρόβλημα είναι γενικευμένο, να εφαρμοσθεί το μέτρο της **υπερχλωρίωσης της δεξαμενής υδροδότησης και όλου του μήκους του συστήματος ύδρευσης** με διάλυμα χλωρίου υψηλής συγκέντρωσης και αντίστοιχο χρόνο παραμονής, το οποίο στη συνέχεια θα **απορριφθεί** και μετά να ξεκινήσει η επαναλειτουργία του δικτύου.
3. εάν έχουν εμφανισθεί κρούσματα γαστρεντερίτιδας να διερευνηθεί η συσχέτιση της εμφάνισης των κρουσμάτων γαστρεντερίτιδας με την πρόκληση βλαβών και την εκτέλεση έργων στο δίκτυο ύδρευσης της πόλης

ΙΙ. Εφ' όσον διαπιστώνεται με συνεχείς ελέγχους ότι δεν υπάρχουν βλάβες στο δίκτυο και εισροή ξένων σωματινών, ουσιών κ.λ.π. θα πρέπει οι υπεύθυνοι φορείς ύδρευσης και οι υγειονομικές αρχές

να βρίσκονται σε **επαγρύπνηση** και οι δειγματοληπτικοί και εργαστηριακοί έλεγχοι του νερού σε κρίσιμα σημεία του δικτύου ύδρευσης να είναι **συστηματικοί, εί δυνατόν καθημερινά**, οι τιμές του **υπολειμματικού χλωρίου** να ελέγχονται συστηματικά και να **αυξηθεί η συχνότητα παρακολούθησης** των άλλων ποιοτικών παραμέτρων του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης κατά την κρίση της Υπηρεσίας Περιβαλλοντικής Υγιεινής.

Επισημαίνεται ιδιαίτερα η σπουδαιότητα διενέργειας **υγειονομικής αναγνώρισης**, δεδομένου ότι κάθε εργαστηριακή εξέταση αντικατοπτρίζει μόνον την κατάσταση της στιγμής της δειγματοληψίας, ενώ η υγειονομική αναγνώριση επιτρέπει την επισήμανση των υπαρκτών και ακόμη δυνητικών κινδύνων. Υπενθυμίζεται ότι τα κυριότερα στοιχεία που εξετάζονται κατά την υγειονομική αναγνώριση είναι:

- λεκάνη απορροής υδροληψίας,
- πηγή υδροληψίας
- εξωτερικοί αγωγοί
- αντλιοστάσιο,
- δεξαμενές
- σύστημα επεξεργασίας
- απολύμανση
- δίκτυο διανομής
- εσωτερικές υδραυλικές εγκαταστάσεις

Γενικότερα θα πρέπει:

1. να λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την **προστασία των πηγών ύδρευσης** (γεωτρήσεις, υδρομαστεύσεις, φυσικές δεξαμενές ύδατος κλπ.) και να τηρούνται οι αποστάσεις ασφαλείας από κοντινές εστίες ρύπανσης και μόλυνσης
2. να **συντηρούνται** επαρκώς τα **συστήματα ύδρευσης** (εξωτερικά και εσωτερικά δίκτυα), να ελέγχονται συστηματικά και να αντικαθίστανται με προτεραιότητα τα τμήματα των δικτύων, που έχουν υποστεί βλάβες
3. να διενεργείται **υγειονομική αναγνώριση** σε διάφορα τμήματα του συστήματος ύδρευσης σε συνδυασμό με λήψη δειγμάτων νερού για εργαστηριακή εξέταση και έλεγχο του υπολειμματικού χλωρίου
4. να εφαρμόζεται η προβλεπόμενη σύμφωνα με την ΥΜ /5673/57 (ΦΕΚ 5/58 Β) Υγ. Διάταξη **υποχρεωτική απολύμανση** που επιβάλλεται για υδρεύσεις, που εξυπηρετούν οικισμούς άνω των 3000 κατοίκων και να διερευνάται η αναγκαιότητα εφαρμογής απολύμανσης και σε υδρεύσεις, που εξυπηρετούν μικρότερους οικισμούς
5. να διενεργούνται **δειγματοληπτικοί και εργαστηριακοί έλεγχοι** σε αντιπροσωπευτικά προκαθορισμένα σημεία ολόκληρου του δικτύου διανομής από την πηγή υδροληψίας μέχρι τη διάθεση στον καταναλωτή, σύμφωνα με τα **προγράμματα παρακολούθησης**, όπως αυτά αναφέρονται στην (θ) σχετ. εγκύκλιο και για τις ποιοτικές παραμέτρους με την συχνότητα παρακολούθησης που προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία.

Β.2. Τρόφιμα

Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στη διασφάλιση της υγιεινής διάθεσης ασφαλών τροφίμων διότι ελλοχεύει αυξημένος κίνδυνος τροφιμογενών και άλλων λοιμώξεων.

Σε περίπτωση συχνών και μεγάλης διάρκειας διακοπών του ηλεκτρικού ρεύματος, θεωρείται επιβεβλημένο να ενημερωθεί το κοινό για το σωστό και υγιεινό χειρισμό και συντήρηση των τροφίμων.

Επισημαίνεται ότι η ασφάλεια των τροφίμων σε όλες τις φάσεις της αλυσίδας παραγωγής τους (πρώτες ύλες, παρασκευή, διατήρηση, διακίνηση, μεταφορά, αποθήκευση, διανομή κ.λ.π.), καθώς και η **προσωπική υγιεινή των χειριστών των τροφίμων** αποτελούν πρωταρχικής σημασίας παράγοντες ώστε να αποφευχθούν ενδεχόμενοι κίνδυνοι δημόσιας υγείας.

Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στον έλεγχο των τροφίμων κυρίως στις περιπτώσεις που γίνεται **μαζική προετοιμασία** και ιδιαίτερα όταν πρόκειται για **τρόφιμα ευαλλοίωτα**.

Προσοχή επίσης θα πρέπει να δοθεί στις περιπτώσεις όπου διανέμονται στους πληγέντες **τυποποιημένα τρόφιμα**. Θα πρέπει αυτά να διακινούνται με ασφάλεια και να αποθηκεύονται μέχρι την διανομή τους σε χώρους με απόλυτη τάξη, καθαριότητα και με συνθήκες συντήρησης τέτοιες ώστε να αποφεύγονται τυχόν αλλοιώσεις ή επιμολύνσεις τους.

Ενδεικτικά σημειώνεται ότι:

- Εάν διαπιστωθεί οποιαδήποτε αλλοίωση στην οσμή, τη γεύση, το χρώμα και την υφή των τροφίμων πρέπει οπωσδήποτε να απορριφθούν, μαγειρεμένα ή όχι.
- Πρέπει να αποφεύγεται η παραμονή των τροφίμων εκτός ψυγείου.
- Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στο γάλα, στα γιαούρτια, στα τυροκομικά προϊόντα, στα σάντουιτς και στα γλυκά, τα οποία πρέπει να διατηρούνται εντός ψυγείου.
- Τα φρούτα και τα λαχανικά να πλένονται πολύ καλά πριν καταναλωθούν.
- Πρέπει πάντοτε να ελέγχεται η ημερομηνία λήξης στα συσκευασμένα τρόφιμα.
- Κονσέρβες φουσκωμένες, σκουριασμένες ή κτυπημένες να απορρίπτονται αμέσως.
- Θα πρέπει να τηρούνται οι κανόνες ατομικής υγιεινής των χειριστών τροφίμων.
- Στα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος που έχουν εισβάλει νερά της πλημμύρας συστήνεται καλός αερισμός για την αφύγρανση των χώρων. Στις περιπτώσεις που είναι εφικτό συστήνεται επιβοηθητικά η χρήση θερμαντικών σωμάτων ή αφυγραντήρων. Εάν το κατάστημα έχει πλημμυρίσει και είναι κλειστό για μέρες είναι πιθανό να έχει μολυνθεί από μύκητες μούχλας. Η μούχλα αποτελείται από βιοτοξίνες που δεν μπορεί να επεξεργαστεί ο οργανισμός. Όταν αυτές οι τοξίνες μπουν στον οργανισμό, ενδέχεται να τον βλάψουν, προκαλώντας πολλά συμπτώματα. Η μούχλα στα κτίρια αφαιρείται κυρίως με ζεστό νερό και απορρυπαντικό με χλώριο, ενώ για τις πιο δύσκολες καταστάσεις είναι πιθανό να χρειαστεί καθαρισμός από ειδικό συνεργείο.
- Καλό είναι να διενεργείται έλεγχος των συσκευών (ηλεκτρικών ή φυσικού αερίου) από ειδικό επαγγελματία πριν την επαναχρησιμοποίησή τους.
- Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται κατά τις διακοπές ρεύματος στη χρήση εναλλακτικών πηγών καυσίμου για θέρμανση, ψύξη και μαγείρεμα, καθώς μπορούν να προκαλέσουν συγκέντρωση ποσότητας μονοξειδίου του άνθρακα και να οδηγήσουν σε δηλητηρίαση των ανθρώπων και των ζώων σε εσωτερικούς χώρους.
- Όλα τα προϊόντα εντός των ψυγείων-καταψύκτες πρέπει να απορρίπτονται ως ακατάλληλα λόγω της διακοπής της ηλεκτροδότησης.
- Ιδιαίτερη προσοχή συνιστάται στα συσκευασμένα τρόφιμα με βιτωτά καπάκια, χάρτινες συσκευασίες και κονσερβοποιημένα τρόφιμα που τυχόν έχουν διογκωθεί ή οξειδωθεί. Σε κάθε περίπτωση για τα ανωτέρω προϊόντα συνιστάται η πλήση των συσκευασιών εξωτερικά πριν τη χρήση.

Β.3. Μολυσματικές ασθένειες

Ο έλεγχος των μολυσματικών ασθενειών μπορεί να επιτευχθεί με μια σειρά μέτρων που περιλαμβάνουν πρόσβαση σε καθαρό νερό και αποκατάσταση του αποχετευτικού δικτύου, έγκαιρη διάγνωση κρουσμάτων μεταδοτικών ασθενειών και θεραπεία, επαρκή διατροφή και έλεγχο τρωκτικών, εντόμων και ειδικότερα διαβιβαστών (κουνουπιών). Η παρακολούθηση μεταδοτικών, μη μεταδοτικών ασθενειών και τραυματισμών παρέχουν έγκαιρες πληροφορίες που επιτρέπουν στις αρμόδιες Υπηρεσίες να εξασφαλίζουν επαρκείς προμήθειες στους πληγέντες και να μεριμνούν με κατάλληλες ενέργειες. Τα νοσήματα (π.χ. γαστρεντερικού, αναπνευστικού συστήματος, εξανθήματα κ.λπ.) που κρίνονται ως προτεραιότητες και πρέπει να παρακολουθούνται συστηματικά αναφέρονται στη (α) σχετ. εγκύκλιο.

Οι πλημμύρες επηρεάζουν σημαντικά τη δημόσια υγεία και η αυστηρή επιτήρηση των μεταδοτικών νοσημάτων είναι σημαντική κατά τη διάρκεια αλλά και μετά την πλημμύρα για την εξασφάλιση της ταχείας αναγνώρισης και ελέγχου για μολυσματικές εστίες ασθενειών και άλλα θέματα υγείας, για την καθοδήγηση των τοπικών και περιφερειακών Υπηρεσιών υγείας και την παροχή πρόσθετων πληροφοριών σχετικά με πιθανές συσχετίσεις μεταξύ πλημμυρών και προβλημάτων υγείας.

Ειδικότερα, τονίζουμε την κρισιμότητα των άμεσων παρεμβάσεων των επαγγελματιών υγείας στις περιπτώσεις που προωθούνται στις Δ/νσεις Δημόσιας Υγείας των Περιφερειών δελτία δήλωσης των υποχρεωτικώς δηλούμενων νοσημάτων που επιτηρούνται από τον ΕΟΔΥ. Ειδικότερα για τον έλεγχο των νοσημάτων που μεταδίδονται με διαβιβαστές, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που διαμορφώνονται σε περιοχές που πλήττονται από πλημμύρες, απαιτείται αυξημένη εντομολογική επιτήρηση, ώστε να καταστεί εφικτή η εκτίμηση κινδύνου και η αξιολόγηση της ανάγκης λήψης έκτακτων μέτρων ελέγχου των κουνουπιών στην περιοχή. Η εντομολογική επιτήρηση περιλαμβάνει τη χαρτογράφηση των εστιών αναπαραγωγής των κουνουπιών, τη συστηματική παρακολούθηση και την καταγραφή των ειδών και πληθυσμών τους, τη χωροχρονική κατανομή τους, καθώς και τον δειγματοληπτικό έλεγχό τους για τον εντοπισμό μολυσμένων εντόμων από συγκεκριμένα παθογόνα (π.χ. ιό του Δυτικού Νείλου) στις πλημμυρισμένες περιοχές. Για το θέμα υπενθυμίζεται η σχετ. 3 Εγκύκλιός μας και οι αρμόδιες Υπηρεσίες ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού καλούνται να εντατικοποιήσουν τις δράσεις τους σε συνεργασία με όλους τους συναρμόδιους Φορείς.

Κατόπιν των ανωτέρω με στόχο την αποτελεσματικότερη εκπλήρωση του ρόλου των περιφερειακών και τοπικών αρχών δημόσιας υγείας, συστήνεται η συγκρότηση διεπιστημονικών κλιμακίων για τη διενέργεια επιτόπιων ελέγχων, τη διερεύνηση τυχόν συρροών κρουσμάτων τροφιμογενών ή άλλων μεταδοτικών νοσημάτων, την εποπτεία δράσεων καθαρισμού και απεντόμωσης κτιρίων, αλλά και την άμεση συμβουλευτική προς τον πληθυσμό.

Ειδικά για τα λοιμώδη νοσήματα και θέματα που σχετίζονται με τις πλημμύρες και τη δημόσια υγεία, μπορείτε να επικοινωνείτε με τη γραμμή 1135 και να επισκεφτείτε τον ιστότοπο του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας (Ε.Ο.Δ.Υ.).

Η ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΕΙΡΗΝΗ ΑΓΑΠΗΔΑΚΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ:**ΠΡΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑ:**

1. **Όλες τις Περιφέρειες της χώρας**
Υπόψη κ.κ. Περιφερειαρχών
2. **Διευθύνσεις Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Περιφερειακών Ενοτήτων Περιφέρειας Αττικής**
3. **Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας όλων των Περιφερειακών Ενοτήτων**
Τμήματα Περιβαλλοντικής Υγιεινής και Υγειονομικού Ελέγχου
4. **Όλες τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της Χώρας**
Υπόψη κ.κ. Γραμματέων και Συντονιστών
(με την παράκληση να ενημερώσουν τους οικείους Δήμους)

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

1. **Υπουργείο Εσωτερικών**
Διεύθυνση Οργάνωσης & Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Σταδίου 27, 101 83
Αθήνα
2. **Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας**
Λ. Κηφισίας 37-39
151 23, Μαρούσι
3. **ΕΟΔΥ**
Α. Γραφείο Προέδρου
Αγράφων 3-5,
151 23 Μαρούσι
Β. ΚΕΔΥ
Α. Φλέμινγκ 34,
166 72 ΒΑΡΗ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ

1. Γραφείο Υπουργού Υγείας
2. Γραφείο Αναπληρώτριας Υπουργού Υγείας
3. Γραφείο Γεν. Γραμματέως Δημόσιας Υγείας
4. Γραφείο Προϊσταμένης Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας και Ποιότητας Ζωής
5. Δ1(δ) (5)